

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

LIČNOST, UŽIVLJENOST U GLAZBU I UPOTREBE GLAZBE

Diplomski rad

Katarina Lehpamer

Mentor: Dr. sc. Ana Butković

Zagreb, 2016.

SADRŽAJ

UVOD	4
<i>Uživljenost u glazbu</i>	4
<i>Upotrebe glazbe</i>	5
<i>Odnos ličnosti, upotreba glazbe i uživljenosti u glazbu</i>	7
CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE	9
<i>Cilj</i>	9
<i>Problemi</i>	9
<i>Hipoteze</i>	10
METODA	10
<i>Mjerni instrumenti</i>	10
<i>Sudionici</i>	12
<i>Postupak</i>	12
REZULTATI	13
<i>Agregirane procjene i samoprocjene ličnosti</i>	13
<i>Deskriptivna statistika</i>	14
<i>Rodne razlike u osobinama ličnosti, upotrebama glazbe i uživljenosti u glazbu</i>	14
<i>Odnos osobina ličnosti, upotreba glazbe i uživljenosti u glazbu</i>	16
<i>Predviđanje upotreba glazbe</i>	18
RASPRAVA	22
<i>Rodne razlike u osobinama ličnosti, upotrebama glazbe i uživljenosti u glazbu</i>	22
<i>Odnos osobina ličnosti, uživljenosti u glazbu i upotreba glazbe</i>	23
<i>Predviđanje upotreba glazbe</i>	24
<i>Doprinos istraživanja</i>	26
<i>Metodološki nedostaci i prijedlozi za buduća istraživanja</i>	26
ZAKLJUČAK	27
REFERENCE	28

Ličnost, uživljenost u glazbu i upotrebe glazbe
Personality, Absorption in Music and Uses of Music

Katarina Lehpamer

Cilj istraživanja je bio istražiti odnos osobina ličnosti, uživljenosti u glazbu i upotreba glazbe. Istraživanje je provedeno na studentskom uzorku ($N=200$) s različitih fakulteta. Sudionici su ispunjavali BFI-10 za samoprocjenu i procjenu ličnosti, Upitnik upotreba glazbe i Upitnik uživljenosti u glazbu. Kao mjera ličnosti korištena je agregirana vrijednost procjena i samoprocjena. Dobivene su rodne razlike u ličnosti i upotrebama glazbe. Žene su više na neuroticizmu, emocionalnoj i pozadinskoj upotrebi, dok su muškarci viši na kognitivnoj upotrebi glazbe. Dobiveni su različiti obrasci povezanosti osobina ličnosti, upotreba glazbe i uživljenosti u glazbu s obzirom na rod. Na poduzorku muškaraca je pronađena povezanost kognitivne upotrebe s otvorenošću kao i povezanost uživljenosti s ugodnošću. Kod žena je pozadinska upotreba glazbe povezana s ugodnošću. Na cijelom uzorku su utvrđene povezanosti emocionalne upotrebe s neuroticizmom, kognitivne s otvorenošću te pozadinske s ugodnošću, zatim uživljenosti sa sve tri upotrebe glazbe, kao i uživljenosti s ugodnošću i otvorenošću. Provedene su hijerarhijske regresijske analize, a dobiveni nalazi su sljedeći: emocionalnu upotrebu glazbe predviđaju rod i uživljenost, kognitivnu upotrebu glazbe predviđaju rod, bavljenje glazbom i uživljenost u glazbu, a pozadinsku upotrebu glazbe predviđa uživljenost u glazbu. Uživljenost je najviše doprinijela objašnjenju varijance sve tri upotrebe glazbe.

Ključne riječi: upotrebe glazbe, uživljenost u glazbu, osobine ličnosti, rodne razlike

Aim of this study was to explore relationships between personality traits, absorption in music and uses of music. Data was collected on student sample ($N=200$) from various colleges and faculties. Questionnaires used in this research were BFI-10 as self- and other-report measure, Uses of Music, and Absorption in Music. Self- and other-reports of personality were aggregated. Results showed that females were higher on neuroticism, emotional and background use, while males were higher on cognitive use of music. Gender differences in patterns of correlations were found between personality traits, uses of music, and absorption in music. Correlations of cognitive use and openness, and absorption and agreeableness were found on male subsample. Correlations of background use and agreeableness was found on female subsample. On the whole sample significant correlations of emotional use and neuroticism, cognitive use and openness, and background use and agreeableness were found. Correlations of absorption and all three uses of music were found. Correlations of absorption and agreeableness, and absorption and openness were also found. Results of hierarchical regression analysis showed that gender and absorption were significant predictors for emotional use; gender, engagement in music and absorption were significant predictors for cognitive use; and absorption was significant predictor of background use. Absorption in music accounted for largest amount of variance in all three uses of music.

Key words: uses of music, absorption in music, personality traits, gender difference

UVOD

“Odjednom izaziva Strasti za izražavanje i kretanje; čujemo ju i odmah tuguje ili mrzimo, radujemo se ili volimo; nevidljivim Lancima veže Maštu; odjednom šarmira Osjet i zaokuplja Um.” (Nicholas Brady, 1692; prema Young, 2014, str. xv)

Glazba je umjetnost koju čini skup čujnih frekvencija, određenog tempa i određenog ritma oblikovanog u skladnu cjelinu. Pretpostavlja se da se razvila zbog svoje socijalne funkcije. Glazba okuplja ljude, jača koheziju skupine kroz zajedničke aktivnosti kao što su pjevanje, sviranje i plesanje. U današnje vrijeme promjenom načina života ta funkcija postaje sekundarna. No, glazba je i dalje važan dio ljudskog života. Toliko je važna da je sveprisutna. Glazba je posvuda: u trgovinama, teretanama, reklamama, filmovima, cafe barovima, restoranima, video igrama, crkvama, na našim mobitelima. Dostupna je i dok putujemo raznim prijevoznim sredstvima. Gotovo uvijek joj imamo pristup. Sveprisutnost glazbe je moguća zahvaljujući razvoju tehnologije. Putem interneta imamo pristup bilo kojoj pjesmi velikog broja izvođača svijeta. Jedan “klik” na pametnom mobitelu smo udaljeni od najdraže pjesme. Imamo priliku kad god i gdje god slušati glazbu koju smo odabrali sami ili nismo. Glazba zabavlja, rastužuje, potiče na razmišljanje, ljuti, budi romantične osjećaje, izaziva strah, budi želju za pokretom, informira, olakšava nam dosadne zadatke, pomaže koncentraciju, ublažava učinke stresa. Moć glazbe da djeluje na tako širok spektar ljudskog doživljavanja i ponašanja je čini važnim psihološkim čimbenikom. Kako glazba utječe na ljude, njihovo ponašanje, kognitivne funkcije i osjećaje, relativno je mlado područje istraživanja unutar psihologije.

Uživljenost u glazbu

Zašto glazba ima toliku moć i toliki utjecaj na čovjeka pitanje je na koje nemamo još odgovor. Možda smo glazbena bića kao što smo i jezična bića (Sacks, 2006). Glazba sa svojim karakteristikama (ritam, tempo, melodija, visina tona) koje same po sebi ne sadrže značenje imaju velik utjecaj na motorički, emocionalni i kognitivni sustav ljudi. Budi u nama želju za pokretom u skladu s njenim ritmom, za pjevušenjem, izrazima lica u skladu s melodijom, pokretima ruku, lupkanjem nogu. Utječe na koncentraciju i pažnju. Budi sjećanja. Izaziva emocije, a kod onih osjetljivijih na glazbu ometa rad. Ne

moгу se oduprijeti njenom utjecaju. Nemaју izbora nego ju ugасiti ili prekinuti rad i dopustiti joj da im заokupi pažnju.

Glazba izaziva snažne emocije i djeluje nagrađujuće. Sluшanje glazbe snažno djeluje na aktivnost mezolimbickih struktura uključenih u regulaciju autonomnih i fizioloških reakcija na nagrađujući i emocionalni podražaj (Menon i Levitin, 2005). Ne reagiraju svi jednako snažno na glazbu. Osobine ličnosti, rod i glazbeno obrazovanje utječu na doživljavanje glazbe (Liljeström, 2011).

Uživljenošću u glazbu prvi su se bavili Sandstrom i Russo (2013). Odnosi se na sposobnost i volјnost pojedinca da dozvoli glazbi da ga odvuče u emocionalno iskustvo. Derivirali su je iz šireg koncepta uživljenosti kojim su se bavili Tellegen i Atkinson (1974). Općenita svojstva ovih snažnih iskustava su različite subjektivne promjene u fizičkoj, perceptivnoj, kognitivnoj i emocionalnoj domeni, udublјenost, zadovolјstvo, pažnja usmјerena prema unutra, gubitak vanjske stvarnosti, promjene u percepciji vremena i samosvijesti (Nagy i Szabó, 2004). Sandstrom i Russo (2013) su konstruirali upitnik uživljenosti u glazbu kako bi razlikovali pojedince po snazi emocionalnih reakcija na glazbu. Oni osjetljiviji na utjecaj glazbe snažnije doživljavaju pozitivne afekte kad slušaju glazbu (Ter Bogt, Mulder, Raaijmakers i Gabhainn, 2010) i mogu imati više dobrobiti od terapije glazbom (Nagy i Szabó, 2004). Pokazalo se da kod njih glazba uspješno umanjuje stres (Sandstrom i Russo, 2013). Iako autori smatraju da ne bi trebale postojati rodne razlike u uživljenosti u glazbu, istraživanje na hrvatskom uzorku ukazuje da se žene više uživljavaju u glazbu (Trupković, 2015).

Upotrebe glazbe

Zadnje desetljeće povećao se interes za istraživanje psiholoških aspekata glazbe. Zašto ljudi slušaju glazbuanimalo je Rentfrowa i Goslinga (2003) pa su istražili povezanost ličnosti i glazbenih preferencija. Različiti skup osobina ima različite potrebe, a glazba zadovolјava raznolike potrebe pojedinca. Pokazalo se da su zaista različite osobine ličnosti povezane s različitim glazbenim preferencijama što znači da određena vrsta glazbe zadovolјava određene potrebe. Osim toga ljudima je glazba važna jer vjeruju da glazba koju slušaju pruža informacije o njima i drugima, šalje poruku, izražava identitet. U usporedbi s drugim aktivnostima za rasonodu sluшanje glazbe je uglavnom bolje u zadovolјavanju različitih potreba pojedinca što može objasniti zašto je glazba toliko važna ljudima (Lonsdale i North, 2011). Prema istraživanju Liljeströma

(2011) najčešći motivi za slušanje glazbe su opuštanje, zatim zadovoljstvo, utjecaj na emocije, društvo, stvaranje određene atmosfere i buđenje sjećanja. Najčešći način emocionalne regulacije je pojačanje pozitivnih emocija, što slijede regulacija pobuđenosti i slabljenje negativnih emocija.

Koriste li različiti ljudi glazbu na različite ili slične načine u svakodnevnom životu i zašto bi to moglo biti tako, pokušali su odgovoriti Chamorro-Premuzic i Furnham (2007). Razvili su upitnik kojim mjere načine upotrebe glazbe. Upotrebe su podijelili na emocionalnu, kognitivnu i pozadinsku. Emocionalna upotreba se odnosi na upravljanje raspoloženjem i emocijama, promjene u pozitivno ili negativno raspoloženje, ili potkrepljenje već prisutnog osjećaja. Kognitivna upotreba je karakterizirana racionalnim i intelektualnim uživanjem u glazbi, analiziranjem tehnike izvođača, uživanjem u složenosti nekog glazbenog djela, usmjerenošću na samu glazbu. Pozadinska upotreba se odnosi na socijalne funkcije glazbe i glazbu kao pozadinu nekoj aktivnosti, društvenim događanjima, poslu, učenju, pospremanju ili interpersonalnoj interakciji.

Načini upotreba glazbe su istraživani na različitim dobnim skupinama. Laiho (2004) je kod adolescenata prepoznala sljedeće funkcije glazbe: interpersonalni odnosi, identitet, djelovanje i emocionalno polje. Glazba je vrlo važna za ovu dob jer zadovoljenjem ovih funkcija značajno pridonosi razvoju i mentalnom zdravlju adolescenata. Lonsdale i North (2011) su došli do zaključka da adolescenti primarno slušaju glazbu za upravljanje raspoloženjem, dok je socijalna uloga glazbe sekundarna. Ujedno predlažu kako se razlozi za slušanje glazbe mogu mijenjati kroz dob. Na uzorku od 700 sudionika od 16 do 50 godina su razlikovali sljedeće razloge za slušanje glazbe: formiranje osobnog identiteta, regulacija negativnih i pozitivnih emocija, prisjećanje, preusmjeravanje pažnje, pobuđenost, informiranje i društvena interakcija. Pritom su regulacija emocija i izražavanje sebe bili češći motivi za slušanje glazbe kod mlađih sudionika. Ter Bogt i sur. (2010) proveli su istraživanje na 997 sudionika od 12 do 29 godina. Stvorili su tipove slušača glazbe na temelju važnosti pridane glazbi i četiri vrste upotreba glazbe: poboljšanje raspoloženja, nošenje s problemima, određivanje osobnog identiteta i označavanje socijalnog identiteta. Slušači su podijeljeni u nisko, srednje i visoko uključene u glazbu. Zaključili su da općenito ljudi koriste glazbu za poboljšanje raspoloženja, a oni koji su više ganuti glazbom pozitivno ili negativno češće koriste glazbu za poboljšanje raspoloženja i nošenje sa stresom. Oni doživljavaju glazbu kao

vrlo važan medij i intenzivnije doživljavaju pozitivne afekte kad slušaju glazbu. Stoga imaju više dobrobiti od sposobnosti glazbe da unese živost i radost u njihov život. Istražujući blagostanje kod starijih odraslih osoba Laukka (2007) je koristila sljedeće upotrebe glazbe: djelovanje (agency) i identitet, regulacija raspoloženja, opuštanje i društvo, uživanje. Pokazalo se kako je glazba česta pratnja raznim svakodnevnim aktivnostima i kako je često izvor pozitivnih emocija. Starije odrasle osobe koriste različite upotrebe glazbe vezane za emocionalne funkcije (npr. zadovoljstvo, regulacija raspoloženja, opuštanje) te identitet, pripadanje i djelovanje (kao aktivno sudjelovanje u vlastitom životu). Osim zdravstvenog stanja i ličnosti, upotrebe glazbe (regulacija raspoloženja, identitet i djelovanje) su značajno povezane sa psihološkim blagostanjem starijih odraslih osoba.

Schäfer, Sedlmeier, Städtler i Huron (2013) su proveli opsežno istraživanje o funkcijama glazbe na 834 osobe od 8 do 85 godina pri čemu su se osvrnuli na razne teorije i saznanja o funkcijama glazbe. Izlučili su tri glavne funkcije glazbe, a to su regulacija pobuđenosti i raspoloženja, postizanje samosvijesti te izražavanje socijalne povezanosti. Dimenzija regulacija pobuđenosti i raspoloženja se odnosi na pozadinsku zabavu i odvratanje pažnje, postizanje pozitivnog raspoloženja i regulaciju fiziološke pobuđenosti. Samosvijest se ovdje odnosi na misli o sebi, emocije i osjećajnost, uživanje, bijeg od stvarnosti, nošenje s problemima, utjehu i značenje. Ova dimenzija izražava vrlo privatan odnos s glazbom. Glazba ovdje pomaže ljudima da razmišljaju o tome tko su, tko bi htjeli biti i kako da probiju svoj put. Socijalna povezanost se odnosi na socijalno pripadanje, korištenje glazbe da se osjećaju blisko prijateljima, za izražavanje identiteta i vrijednosti drugima, za prikupljanje informacija o njihovom socijalnom okruženju. Prva dva faktora su se pokazala puno važnija od trećeg što je kontrast ideji da se glazba razvila prvenstveno za društvenu koheziju i komunikaciju.

Ono što je zajedničko navedenim istraživanjima su emocionalna i socijalna upotreba glazbe. Najistraživanija upotreba glazbe je regulacija emocija i raspoloženja. Upotreba glazbe se mijenja kroz dob. Glazba se pokazala kao izrazito važan medij u adolescenciji.

Odnos ličnosti, upotreba glazbe i uživanja u glazbu

Ličnost je relativno stabilni skup osobina koje utječu na kognicije, emocije i ponašanja

osobe. Postoji niz teorija o ličnosti, a prevladavaju modeli s pet faktora. Jedan od njih je Big Five pristup (Benet-Martinez i John, 1998) prema kojem su osobine ličnosti ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, neuroticizam i otvorenost ka iskustvu. Ljudi biraju i oblikuju okruženje koje odražava njihovu osobnost. Isto je s glazbom.

Prema Eysenckovoj teoriji ličnosti ekstraverti i introverti bi se trebali razlikovati po optimalnoj kortikalnoj pobuđenosti. Introverti su kronično više kortikalno pobuđeni nego ekstraverti pa im nisu potrebne dodatne aktivnosti kojima bi postigli optimalnu razinu kortikalne pobuđenosti. Neka istraživanja predlažu kako pozadinska glazba više ometa kognitivne procese introverta nego ekstraverta (Furnham i Bradley, 1997; Furnham, Trew, i Sneade, 1999; Furnham i Strbac, 2002). Povezanost ekstraverzije i pozadinske upotrebe glazbe je dobivena na afričkom (Chamorro-Premuzic, Devroop, Getz i Roy, 2011), malezijskom (Chamorro-Premuzic, Furnham, Maakip i Swami, 2009), španjolskom (Chamorro-Premuzic, Furnham, Goma`-i-Freixanet i Muro, 2009) i hrvatskom uzorku (Bastijanić, 2013), ali ne i na američko-britanskom uzorku (Chamorro-Premuzic i Furnham, 2007). Osim toga, konzistentno dobivane su povezanosti neuroticizma i emocionalne upotrebe te otvorenosti ka iskustvu i kognitivne upotrebe (Chamorro-Premuzic i Furnham, 2007; Chamorro-Premuzic i sur., 2009a; Chamorro-Premuzic i sur., 2009b; Bastijanić, 2013). Neuroticizam se odnosi na sklonost negativnim emocijama poput anksioznosti, živčanosti, tuge, napetosti, lošije nošenje s problemima, veću osjetljivost na stres pa se pretpostavlja da neurotične osobe imaju više koristi od emocionalne upotrebe zbog čega takvoj upotrebi i pribjegavaju. Istraživanja pokazuju da su žene više na neuroticizmu (Feingold, 1994; Costa, McCrae i Terracciano, 2001; DeYoung, Hirsh i Weisberg, 2011; Bastijanić, 2013). Rodne razlike u upotrebi glazbe nisu dovoljno istražene, ali predlaže se da žene češće doživljavaju emocije u glazbi i više koriste glazbu za emocionalnu regulaciju (Wells i Hakanen, 1991; Chamorro-Premuzic i sur., 2009a; Liljeström, 2011; Bastijanić, 2013), a muškarci u kognitivne svrhe (Chamorro-Premuzic, Fagan i Furnham, 2010).

Otvorenost prema iskustvu je povezana s pojavom emocija, sveukupnom snagom emocija za vrijeme glazbenih epizoda i sa samoprocjenom kako je lako pobuditi emocije korištenjem glazbe (Liljeström, 2011). U skladu s tim možemo pretpostaviti da se pojedinci otvoreniji prema iskustvu više uživljavaju u glazbu kao što se pokazalo u istraživanju na hrvatskom uzorku (Trupković, 2015).

Istražujući empatiju vezanu uz glazbu Kreutz, Schubert i Mitchell (2008) su razvili upitnik Music-Emphatizing-Systemizing Inventory. Prema tome su pojedinci koji naginju empatiziranju usmjereni na razumijevanje emocija, a oni koji su skloni sistematiziranju su usmjereni na razumijevanje fizičkih karakteristika. Oba stila su povezana s uživljenošću u glazbu (Sandstrom i Russo, 2013) što predlaže da su i jedni i drugi podjednako zadubljeni u glazbu, ali to čine na različite načine - empatičari na emocionalan, a sistematičari na kognitivan način. Rezultati istraživanja o odnosu uživljenosti u glazbu i empatije pokazuju kako je uživljenost u glazbu statistički značajno i pozitivno povezana s empatijom, kognitivnom empatijom i emocionalnom empatijom (Trupković, 2015). Prema tome se može pretpostaviti kako će uživljenost u glazbu biti povezana s emocionalnom i kognitivnom upotrebom glazbe. Nije za očekivati da će uživljenost biti povezana s pozadinskom glazbom jer uživljenost zahtijeva određenu usmjerenost na glazbu koja nije moguća dok je u fokusu neka druga radnja.

Istraživanja odnosa ličnosti i upotreba glazbe opetovano ukazuju na povezanosti neuroticizma i emocionalne upotrebe te otvorenosti ka iskustvu i kognitivne upotrebe te ekstraverzije i pozadinske upotrebe glazbe. Istraživanje odnosa ličnosti i uživljenosti predlaže povezanost uživljenosti u glazbu s otvorenosti ka iskustvu. U ovom istraživanju se koriste i procjene ličnosti od strane drugih što je novina u istraživanju upotreba glazbe i uživljenosti u glazbu te pridonosi valjanosti mjere ličnosti. Što se tiče rodni razlika, dosadašnja istraživanja predlažu kako žene više koriste glazbu za emocionalnu regulaciju i kako se one više uživljavaju u glazbu. Odnos upotreba glazbe i uživljenosti u glazbu je prema našem saznanju dosad neistražen. Ovo istraživanje nastoji rasvijetliti upravo te odnose.

CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE

Cilj

Istražiti odnose ličnosti, uživljenosti u glazbu i upotrebe glazbe.

Problemi

1. Ispitati postoje li rodne razlike u osobinama ličnosti, uživljenosti u glazbu i upotrebi glazbe.

2. Ispitati povezanost osobina ličnosti, uživljenosti u glazbu i različitih upotreba glazbe.
3. Ispitati predviđaju li osobine ličnosti i uživljenost u glazbu različite upotrebe glazbe.

Hipoteze

1. Očekuju se rodne razlike na dimenziji neuroticizma, uživljenosti u glazbu te emocionalnoj i kognitivnoj upotrebi glazbe.
2. a) Očekuje se pozitivna povezanost uživljenosti u glazbu s emocionalnom i kognitivnom upotrebom glazbe.
b) Očekuje se pozitivna povezanost otvorenosti s uživljenosti u glazbu i kognitivnom upotrebom glazbe.
c) Očekuje se pozitivna povezanost neuroticizma s emocionalnom upotrebom glazbe.
d) Očekuje se pozitivna povezanost ekstraverzije s pozadinskom upotrebom glazbe.
3. a) Očekuje se da neuroticizam i uživljenost u glazbu predviđaju emocionalnu upotrebu glazbe.
b) Očekuje se da otvorenost ka iskustvu i uživljenost u glazbu predviđaju kognitivnu upotrebu glazbe.
c) Očekuje se da ekstraverzija predviđa pozadinsku upotrebu glazbe.

METODA

Mjerni instrumenti

BFI-10 (Rammstedt i John, 2007) je skraćena verzija Upitnika velikih pet crta ličnosti (Big Five Inventory, BFI-44; Benet-Martinez i John, 1998). Sastoji se od 10 čestica, po 2 čestice suprotnog pola za svaku crtu ličnosti (ekstraverzija, neuroticizam, ugodnost, savjesnost i otvorenost ka iskustvu). Primjer čestice za ekstraverziju: "Sebe vidim kao osobu koja je otvorena i društvena". Primjer čestice za ugodnost: "Sebe vidim kao osobu koja je općenito puna povjerenja". Primjer čestice za savjesnost: "Sebe vidim kao osobu koja temeljito obavlja posao". Primjer čestice za neuroticizam: "Sebe vidim kao osobu koja se lako iznervira". Primjer čestice za otvorenost ka iskustvu: "Sebe vidim kao osobu koja je maštovita". Sudionici na skali Likertovog tipa od 1 ("Uopće se

ne slažem”) do 5 (“U potpunosti se slažem”) izražavaju slaganje s tvrdnjama. Rezultat za svaku crtu ličnosti je prosjek zbroja odgovora na tvrdnje za određenu crtu ličnosti. BFI-10 se pokazao kao jako dobra kratka mjera ličnosti s dobrom prediktivnom valjanošću (Thalmayer, Saucier i Eigenhuis, 2011; Credé, Harms, Niehorster i Gaye-Valentine, 2012). Prihvatljive je pouzdanosti, ima nešto slabiju vanjsku valjanost od BFI-44, ali dobru konvergentnu valjanost i odličnu diskriminacijsku valjanost (Rammstedt i John, 2007). Autori predlažu da se koristi isključivo kad vrijeme ne dopušta korištenje dužih mjera ličnosti jer skraćena verzija ipak obuhvaća manji dio varijance konstrukta. Kardum, Gračanin i Hudek-Knežević (2006) su preveli BFI-44 odakle su preuzete čestice za BFI-10. U ovom istraživanju je korišten za samoprocjenu i procjenu ličnosti.

Upitnik upotrebe glazbe (Chamorro-Premuzic i Furnham, 2007) je mjera načina upotrebe glazbe. Sastoji se od 15 čestica, po 5 za svaki način upotrebe glazbe: emocionalna, kognitivna i pozadinska upotreba glazbe. Primjer čestice za emocionalnu upotrebu glazbe: "Slušanje glazbe zaista utječe na moje raspoloženje". Primjer čestice za kognitivnu upotrebu glazbe: "Umjesto da se opuštam, više se volim usredotočiti na glazbu koju slušam". Primjer čestice za pozadinsku upotrebu glazbe: "Uživam u slušanju glazbe dok radim". Sudionici izražavaju svoje slaganje s tvrdnjama na skali Likertovog tipa od 1 (“Uopće se ne slažem”) do 5 (“U potpunosti se slažem”). Rezultat za pojedinu upotrebu glazbe je prosjek zbroja odgovora na tvrdnje koje se odnose na određenu upotrebu glazbe. Upitnik je preveden na hrvatski i potvrđena je izvorna faktorska struktura (Bastijanić, 2013). Cronbachove α iznose za emocionalnu upotrebu 0.57, za kognitivnu upotrebu 0.72 i za pozadinsku upotrebu 0.69 što je u skladu s dosadašnjim istraživanjima (Chamorro-Premuzic i Furnham, 2007; Chamorro-Premuzic i sur., 2009a; Chamorro-Premuzic i sur., 2009b; Chamorro-Premuzic i sur., 2010; Bastijanić, 2013).

Upitnik uživljenosti u glazbu (Sandstrom i Russo, 2013) je mjera sposobnosti i spremnosti pojedinca da se prepusti emocionalnom iskustvu koje je izazvano glazbom. Temelji se na Tellegenovoj skali uživljenosti (Tellegens Absorption Scale, TAS, Tellegen i Atkins, 1974; prema Sandstrom i Russo, 2013). Sastoji se od 34 čestice. Primjeri čestica za uživljenost u glazbu: "Kad slušam glazbu, toliko se uživim da zaboravim na sebe i svoju okolinu", "Ponekad mogu biti potpuno udubljena u glazbu i

osjećati da je moje čitavo stanje svijesti privremeno promijenjeno", "Gotovo svaki zvuk mogu pretvoriti u glazbu samim načinom na koji ga slušam". Sudionici izražavaju svoje slaganje s tvrdnjama na skali Likertovog tipa od 1 ("Uopće se ne slažem") do 5 ("U potpunosti se slažem"). Rezultat je zbroj odgovora na sve 34 tvrdnje. Ima dobra psihometrijska svojstva, dobro konvergira s mjerama sličnih konstrukata i pokazuje dobru pouzdanost kroz vrijeme (Sandstrom i Russo, 2013). Cronbachova α u našem istraživanju iznosi 0.95. Upitnik je preveden na hrvatski i potvrđena je njegova jednofaktorska struktura (Trupković, 2015).

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 200 sudionika, od čega je 100 muških i 100 ženskih sudionika. U tablici 1 se mogu vidjeti deskriptivni podaci o dobi, duljini bavljenja glazbom i duljini poznavanja sudionika koji se međusobno procjenjuju.

Tablica 1
Deskriptivni podaci o dobi, duljini bavljenja glazbom i duljini poznavanja sudionika

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>min</i>	<i>max</i>
Dob (god.)	200	21.86	2.08	19	29
Duljina bavljenja glazbom (mj.)	67	101.99	57.07	1	240
Duljina poznavanja (mj.)	197	64.52	65.71	1	312

Legenda. *N* = broj sudionika; *M* = aritmetička sredina; *SD* = standardna devijacija; *min* = minimalna vrijednost; *max* = maksimalna vrijednost.

Sudionici su studenti raznih fakulteta poglavito s veleučilišta i Sveučilišta u Zagrebu, ali i nekolicina sa Sveučilišta u Rijeci, Splitu, te veleučilišta u Koprivnici i Slavanskom Brodu. Najzastupljeniji su Filozofski fakultet ($N = 46$), Prirodoslovno-matematički fakultet ($N = 26$) i Fakultet elektrotehnike i računarstva ($N = 19$), a ostalo se odnosi na 32 različita veleučilišta i fakulteta. 67 ih se bavi glazbom od čega 13 jednom u šest mjeseci, 13 jednom mjesečno, 11 jednom tjedno i 30 više dana u tjednu.

Postupak

Podaci su prikupljeni kod menze Studentskog centra u vrijeme ručka. Prikupljanje je odvijano u tri navrata, dva puta popodne i jednom prijepodne. Autorica je prilazila skupinama od 2 ili više ljudi zbog procjena ličnosti. Rijetki su odbili sudjelovati. Na početku im je objašnjeno o čemu se radi istraživanje, te da je sudjelovanje dobrovoljno i anonimno. Svi su dobili šifriranu bateriju koja je sadržavala uputu, informirani pristanak, pitanja o dobi, fakultetu, studijskoj grupi, razini glazbenog obrazovanja,

bavljenju glazbom, čestini bavljenja glazbom, duljini bavljenja glazbom, BFI-10 samoprocjenu, kombinirani upitnik uživanja u glazbu i upotrebe glazbe, BFI-10 procjenu te pitanje o duljini poznavanja. Šifre su se sastojale od jednog slova koje je označavalo spol M ili Ž i tri znamenke od 001 do 100. Šifre su služile kako bi procjena mogla biti povezana sa samoprocjenom. Ispunjavanje upitnika je trajalo oko 5 minuta.

REZULTATI

Podaci koji nedostaju su zamijenjeni vrijednostima koje su aritmetičke sredine svih odgovora na istoj varijabli (npr. emocionalna upotreba glazbe) sudionika koji je propustio odgovoriti.

Agregirane procjene i samoprocjene ličnosti

U ovom istraživanju su prikupljeni podaci o ličnosti kroz samoprocjene i procjene ljudi koji su bili u društvu ciljane osobe. Samoprocjena nije uvijek preciznija od procjena drugih i drugi često pružaju vrijedne informacije koje nisu obuhvaćene samoprocjenama (Vazire, 2010). Samoprocjene daju pogled prema unutra, a procjene drugih daju pogled izvana na tu istu osobu. Nalazi Vazire i Mehl (2008) pokazuju kako osoba i drugi imaju jedinstven uvid u to kakva je osoba. Obje perspektive su podjednako precizne i svaka pruža jedinstvenu prediktivnu valjanost o tome kako se osoba ponaša u svakodnevnom životu. Vazire (2006) predlaže da procjene drugih mogu poboljšati valjanost istraživanja ličnosti. Kao što se može vidjeti u tablici 2, procjene i samoprocjene dijele statistički značajan dio varijance.

Tablica 2

Korelacije samoprocjena i procjena ličnosti

		Procjene				
		Ekstraverzija	Ugodnost	Savjesnost	Neuroticizam	Otvorenost
Samoprocjene	Ekstraverzija	.43*	.01	.04	-.07	.10
	Ugodnost	.00	.34*	-.04	-.09	.16
	Savjesnost	-.10	-.03	.45*	.03	-.04
	Neuroticizam	.04	-.08	.03	.55*	.05
	Otvorenost	.13	.08	-.09	-.07	.33*

Legenda. * $p < .01$

Izračunate su korelacije zasebno samoprocjena osobina ličnosti s uživljenosti u glazbu i upotrebama glazbe, zasebno procjena osobina ličnosti s uživljenosti u glazbu i upotrebama glazbe te agregiranih samoprocjena i procjena osobina ličnosti s uživljenosti u glazbu i upotrebama glazbe. Agregirane vrijednosti su uprosječne vrijednosti samoprocjena i procjena. Njihova kombinacija je pojačala povezanost gdje je ta povezanost zaista postojala. Stoga je odlučeno da se u daljnjoj obradi koriste agregirane vrijednosti samoprocjena i procjena ličnosti.

Deskriptivna statistika

Prije provedbi parametrijskih statističkih analiza potrebno je provjeriti normalnost distribucija. Za provjeru normalnosti distribucija uzeti su obzir Kolmogorov-Smirnovljev test, spljoštenost, asimetrija, histogram i Q-Q graf. Prema Kolmogorov-Smirnovljevom testu samo uživljenost i kognitivna upotreba glazbe ne odstupaju značajno od normalne distribucije (tablica 2). Pogledamo li spljoštenost i asimetriju, može se tolerirati odstupanje od normalne distribucije kod svih varijabli. Prema grafičkim prikazima svih varijabli može ih se smatrati normalno distribuiranima tako da nema dovoljno dokaza koji bi opovrgnuli normalnost distribucija. Stoga je odlučeno da će se koristiti parametrijska statistika.

Deskriptivni podaci za cijeli uzorak se nalaze u tablici 3 prema kojima je vidljivo kako sve skale i subskale imaju zadovoljavajuće koeficijente unutarne pouzdanosti. Za BFI-10 nisu računane Cronbachove α jer varijable imaju samo po dvije čestice. U takvom slučaju je prikladnije provesti test-retest što nije bilo moguće provesti unutar ovog istraživanja. Nešto niža je pouzdanost emocionalne upotrebe glazbe što bi se moglo odraziti na daljnje rezultate obrade podataka.

Značajnim rezultatima su se smatrali samo oni rezultati koji su bili statistički značajni na razini $p < .01$.

Rodne razlike u osobinama ličnosti, upotrebama glazbe i uživljenosti u glazbu

Prije ispitivanja odnosa među korištenim konstruktima provjereno je postoje li među njima rodne razlike. Provedeni su t-testovi za nezavisne uzorke kako bi se utvrdile razlike po rodu ako postoje. Rezultati t-testova su u tablici 4. Pokazalo se da postoje rodne razlike u rezultatima emocionalne, kognitivne i pozadinske upotrebe te neuroticizma.

Tablica 3
Deskriptivna statistika korištenih varijabli na cijelom uzorku

	<i>N</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>min</i>	<i>max</i>	<i>Mogući raspon</i>	<i>α</i>	<i>K-S</i>	<i>p</i>	<i>spljoštenost</i>	<i>asimetrija</i>
Emocionalna upotreba	200	3.71	0.69	1.60	5	1-5	.57	.086	.001	-.101	-.451
Kognitivna upotreba	200	2.74	0.83	1.00	5	1-5	.72	.060	.079	-.239	.163
Pozadinska upotreba	200	3.51	0.83	1.00	5	1-5	.69	.095	< .001	-.336	-.435
Ekstraverzija	199	3.59	0.74	1.25	5.00	1-5	-	.098	< .001	-.119	-.408
Ugodnost	199	3.33	0.69	1.50	4.75	1-5	-	.125	< .001	-.478	-.293
Savjesnost	199	3.22	0.78	1.25	5.00	1-5	-	.090	.001	-.453	.002
Neuroticizam	199	2.81	0.91	1.00	5.00	1-5	-	.077	.006	-.496	.183
Otvorenost	199	3.80	0.76	1.75	5.00	1-5	-	.096	< .000	-.610	-.351
Uživljenost	200	111.62	26.18	44.00	163	34-170	.95	.052	.200	-.294	-.405

Legenda: *M* = aritmetička sredina; *SD* = standardna devijacija; *min* = minimalni postignuti rezultat; *max* = maksimalni postignuti rezultat; *α* = Cronbachov koeficijent pouzdanosti; *K-S* = Kolmogorov-Smirnoff test normalnosti distribucije; *p* = razina značajnosti K-S testa.

Žene postižu viši rezultat na emocionalnoj ($t(198) = 5.29; p < .001$) i pozadinskoj upotrebi glazbe ($t(198) = 3.42; p < .01$) te neuroticizmu ($t(197) = 5.05; p < .001$), a muškarci postižu viši rezultat na kognitivnoj upotrebi glazbe ($t(198) = 2.62; p < .01$). Veličine efekta su male za kognitivnu i pozadinsku upotrebu glazbe, a umjerene za emocionalnu upotrebu glazbe i neuroticizam. Kako su pronađene rodne razlike, analize koje sadrže osobine ličnosti i upotrebe glazbe će se vršiti odvojeno na poduzorku žena i poduzorku muškaraca.

Tablica 4
Aritmetičke sredine i standardne devijacije rezultata na korištenim instrumentima kod sudionica i sudionika te značajnost i veličina razlike između sudionica i sudionika

	Žene		Muškarci		<i>t</i>	<i>p</i>	<i>d</i>
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>			
Emocionalna upotreba	3.95	0.63	3.47	0.66	5.29	< .001	0.74
Kognitivna upotreba	2.58	0.80	2.89	0.84	2.62	.01	0.38
Pozadinska upotreba	3.71	0.73	3.32	0.88	3.42	.001	0.48
Ekstraverzija	3.62	0,80	3.58	0.68	0.32	.75	0.05
Ugodnost	3.36	0.67	3.31	0.70	0.53	.59	0.07
Savjesnost	3.28	0.72	3.16	0.83	1.08	.28	0.16
Neuroticizam	3.12	0.92	2.50	0.79	5.05	< .001	0.72
Otvorenost	3.84	0.74	3.76	0.78	0.79	.43	0.11
Uživljenost	114.42	23.94	108.82	28.08	1.52	.13	0.22

Legenda. *M* = aritmetička sredina; *SD* = standardna devijacija; *t* = t-test; *df* = stupnjevi slobode; *p* = razina značajnosti; *d* = Cohenov *d*, veličina efekta.

Odnos ličnosti, upotreba glazbe i uživljenosti u glazbu

Korelacije među korištenim konstruktima na poduzorcima žena i muškaraca se nalaze u tablici 5, a na cijelom uzorku u tablici 6.

Kod sudionika je pronađena značajna niska pozitivna povezanost emocionalne upotrebe glazbe s ekstraverzijom ($r(97) = .26; p < .01$). Kognitivna upotreba glazbe je značajno, nisko i pozitivno povezana s otvorenošću ($r(97) = .36; p < .01$). Utvrđena je značajna visoka pozitivna povezanost uživljenosti s emocionalnom ($r(98) = .73; p < .01$), kognitivnom ($r(98) = .64; p < .01$) i pozadinskom upotrebom ($r(98) = .69; p < .01$).

Od osobina ličnosti s uživljenosti su značajno, nisko i pozitivno povezane ugodnost ($r(97) = .28; p < .01$) i otvorenost ($r(97) = .34; p < .01$).

Kod sudionica je pozadinska glazba značajno, nisko i pozitivno povezana s ugodnošću ($r(98) = .27; p < .01$). Uživljenost u glazbu je značajno, visoko i pozitivno povezana s kognitivnom ($r(98) = .68; p < .01$), dok je nisko i pozitivno povezana s emocionalnom ($r(98) = .43; p < .01$) i pozadinskom upotrebom glazbe ($r(98) = .41; p < .01$). Uživljenost je značajno, nisko i pozitivno povezana s otvorenošću ($r(98) = .36; p < .01$).

Tablica 5
Statistički značajne korelacije između rezultata na korištenim mjerama za sudionice (iznad dijagonale) i sudionike (ispod dijagonale)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
(1) Emocionalna upotreba	-	.16	.29*	.09	.09	.13	.07	.06	.43**
(2) Kognitivna upotreba	.46**	-	.29*	.06	.06	-.02	.00	.24	.68**
(3) Pozadinska upotreba	.57**	.36**	-	-.07	.27*	-.03	.02	.20	.41**
(4) Ekstraverzija	.26*	.16	.12	-	.03	.07	-.24	.15	.02
(5) Ugodnost	.24	.16	.18	.07	-	.06	-.17	.16	.28
(6) Savjesnost	-.16	-.13	-.09	-.18	-.04	-	-.04	-.15	.12
(7) Neuroticizam	.20	.09	.11	.19	-.27*	-.04	-	-.13	-.02
(8) Otvorenost	.16	.36**	.08	.24	.27*	.00	-.06	-	.36**
(9) Uživljenost	.73**	.64**	.69**	.16	.28*	-.09	.18	.34**	-

Legenda. * $p < .01$; ** $p < .001$

Na cijelom uzorku je emocionalna upotreba značajno, nisko i pozitivno povezana s neuroticizmom ($r(197) = .24; p < .01$). Kognitivna upotreba je značajno, nisko i pozitivno povezana s otvorenošću ($r(197) = .29; p < .01$). Pozadinska upotreba je značajno, nisko i pozitivno povezana s ugodnošću ($r(197) = .22; p < .01$). Uživljenost u glazbu je značajno, umjereno i pozitivno povezana s emocionalnom ($r(198) = .59; p < .01$), kognitivnom ($r(198) = .62; p < .01$) i pozadinskom upotrebom glazbe ($r(198) = .58; p < .01$). Uživljenost u glazbu je značajno, nisko i pozitivno povezana s ugodnošću ($r(197) = .21; p < .01$) i otvorenošću ka iskustvu ($r(197) = .35; p < .01$).

Tablica 6

Statistički značajne korelacije između rezultata na korištenim mjerama za cijeli uzorak

Mjere	1	2	3	4	5	6	7	8
(1) Emocionalna upotreba	-							
(2) Kognitivna upotreba	.23*	-						
(3) Pozadinska upotreba	.49**	.28**	-					
(4) Ekstraverzija	.17	.10	.03	-				
(5) Ugodnost	.17	.11	.22*	.05	-			
(6) Savjesnost	.00	-.09	-.05	-.05	.01	-		
(7) Neuroticizam	.24*	-.03	.14	-.04	-.19*	-.01	-	
(8) Otvorenost	.13	.29**	.15	.19*	.22*	-.06	-.07	-
(9) Uživljenost	.59**	.62**	.58**	.09	.21*	-.05	.11	.35**

Legenda. * $p < .01$; ** $p < .001$

Predviđanje upotreba glazbe

Korelacije među korištenim varijablama na cijelom uzorku prikazane su u tablici 6. Kako postoje povezanosti između upotreba glazbe s uživljenosti u glazbu i osobinama ličnosti, postavlja se pitanje u kojoj mjeri navedene varijable predviđaju različite upotrebe glazbe. Odgovor na to su pružile provedene 3 hijerarhijske regresijske analize za svaku upotrebu glazbe (emocionalna, kognitivna i pozadinska). U prvom koraku su uvedene varijable rod i bavljenje glazbom, u drugom osobine ličnosti (ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, neuroticizam i otvorenost ka iskustvu), a u trećem uživljenost u glazbu.

Bavljenje glazbom je uvedeno kao prediktor jer su se oni koji se bave glazbom od onih koji se ne bave glazbom statistički značajno razlikovali u otvorenosti ka iskustvu, kognitivnoj upotrebi i uživljenosti u glazbu. Osim toga pokazalo se da glazbeno istreniran mozak više analitički procesira glazbu (Bever i Chiarello, 1974; prema Warren, 1999) i glazbeno istrenirani ljudi više koriste glazbu iz kognitivnih razloga (Getz, Marks i Roy, 2014).

Emocionalna upotreba glazbe. U tablici 7 prikazani su rezultati hijerarhijske regresijske analize za emocionalnu upotrebu glazbe. U prvom koraku se rod pokazao

kao značajan prediktor ($\beta = .36$; $p < .001$) i objašnjava 13% varijance kriterija. U drugom koraku rod ($\beta = .29$; $p < .001$) ostaje značajan prediktor, no pridružuju mu se i ugodnost ($\beta = .18$; $p < .01$) i neuroticizam ($\beta = .19$; $p < .01$) te je dodatno objašnjeno 8% varijance kriterija. U trećem koraku značajni prediktori su rod ($\beta = .26$; $p < .001$) i uživljenost u glazbu ($\beta = .57$; $p < .001$) te je dodatno objašnjeno 26% varijance kriterija. Posebno važnim prediktorima za emocionalnu upotrebu glazbe su se pokazali rod i

Tablica 7
Rezultati hijerarhijske regresijske analize za emocionalnu upotrebu glazbe

Koraci	Model	β	Sažetak modela
1	Rod	.36**	$R^2 = .13$
	Bavljenje glazbom	.09	$F(2, 196) = 14.86^{**}$
2	Rod	.29**	
	Bavljenje glazbom	.09	
	Ekstraverzija	.15	$R^2 = .21$
	Ugodnost	.18*	$F(5, 191) = 7.25^{**}$
	Savjesnost	-.02	$\Delta R^2 = .08$
3	Neuroticizam	.19*	$\Delta F(3, 191) = 3.78^*$
	Otvorenost	.02	
	Rod	.26**	
	Bavljenje glazbom	-.01	
	Ekstraverzija	.14	$R^2 = .47$
	Ugodnost	.08	$F(1, 190) = 20.73^{**}$
	Savjesnost	.00	$\Delta R^2 = .26$
Neuroticizam	.09	$\Delta F(4, 190) = 91.18^{**}$	
	Otvorenost	-.12	
	Uživljenost	.57**	

Legenda. Rod: 1= muškarac, 2 = žena; bavljenje glazbom: 0 = ne, 1 = da; β = standardizirani koeficijent u multiploj regresiji; R^2 = korigirani koeficijent multiple determinacije; ΔR^2 = samostalan doprinos prediktora objašnjenju varijance kriterija; F = F omjer; ΔF = promjena F omjera; * $p < .01$; ** $p < .001$.

uživljenost, a sveukupno je objašnjeno 47% varijance emocionalne upotrebe glazbe.

Kognitivna upotreba glazbe. U tablici 8 su prikazani rezultati hijerarhijske regresijske analize s kriterijem kognitivna upotreba glazbe. U prvom koraku je objašnjeno 17% varijance kriterija, a značajni prediktor je bavljenje glazbom ($\beta = -.37$; $p < .001$).

Tablica 8
Rezultati hijerarhijske regresijske analize za kognitivnu upotrebu glazbe

Koraci	Model	β	Sažetak modela
1	Rod	-.14	$R^2 = .17$
	Bavljenje glazbom	.37**	$F(2, 196) = 20.01^{**}$
2	Rod	-.19*	
	Bavljenje glazbom	.32**	
	Ekstraverzija	.06	$R^2 = .23$
	Ugodnost	.07	$F(5, 191) = 8.01^{**}$
	Savjesnost	-.07	$\Delta R^2 = .06$
	Neuroticizam	.12	$\Delta F(3, 191) = 2.84$
3	Otvorenost	.17	
	Rod	-.22**	
	Bavljenje glazbom	.22**	
	Ekstraverzija	.04	$R^2 = .50$
	Ugodnost	-.03	$F(1, 190) = 23.76^{**}$
	Savjesnost	-.05	$\Delta R^2 = .27$
	Neuroticizam	.02	$\Delta F(4, 190) = 103.82^{**}$
Otvorenost	.02		
	Uživljenost	.58**	

Legenda. Rod: 1 = muškarac, 2 = žena; bavljenje glazbom: 0 = ne, 1 = da; β = standardizirani koeficijent u multiploj regresiji; R^2 = korigirani koeficijent multiple determinacije; ΔR^2 = samostalan doprinos prediktora objašnjenju varijance kriterija; F = F omjer; ΔF = promjena F omjera; * $p < .01$; ** $p < .001$.

Drugi korak nije statistički značajan što znači da dodavanje osobina ličnosti nije značajno objasnilo varijancu kriterija. U zadnjem koraku je objašnjeno dodatnih 27% varijance kriterija, a značajnim prediktorima su se pokazali rod ($\beta = -.22$; $p < .001$), bavljenje glazbom ($\beta = .22$; $p < .001$) i uživljenost u glazbu ($\beta = .58$; $p < .001$). Posebno važni prediktori za kognitivnu upotrebu glazbe su rod, bavljenje glazbom i uživljenost, a sveukupno je objašnjeno 50% varijance kognitivne upotrebe glazbe.

Tablica 9
Rezultati hijerarhijske regresijske analize za pozadinsku upotrebu glazbe

Koraci	Model	β	Sažetak modela
1	Rod	.24*	$R^2 = .06$
	Bavljenje glazbom	-.01	$F(2, 196) = 5.84^*$
2	Rod	.18	
	Bavljenje glazbom	-.05	
	Ekstraverzija	-.00	$R^2 = .13$
	Ugodnost	.22*	$F(5, 191) = 3.99^{**}$
	Savjesnost	-.05	$\Delta R^2 = .07$
3	Neuroticizam	.12	$\Delta F(3, 191) = 3.12$
	Otvorenost	.02	
	Rod	.15	
	Bavljenje glazbom	-.15	
	Ekstraverzija	-.02	$R^2 = .40$
	Ugodnost	.12	$F(2, 196) = 16.01^{**}$
	Savjesnost	-.03	$\Delta R^2 = .28$
Neuroticizam	.01	$\Delta F(4, 190) = 87.49^{**}$	
Otvorenost	-.04		
Uživljenost	.59**		

Legenda. Rod: 1= muškarac, 2 = žena; bavljenje glazbom: 0 = ne, 1 = da; β = standardizirani koeficijent u multiploj regresiji; R^2 = korigirani koeficijent multiple determinacije; ΔR^2 = samostalan doprinos prediktora objašnjenju varijance kriterija; F = F omjer; ΔF = promjena F omjera; * $p < .01$; ** $p < .001$.

Pozadinska upotreba glazbe. U tablici 9 su prikazani rezultati hijerarhijske regresijske analize s kriterijem pozadinska upotreba glazbe. U prvom koraku značajni prediktor je rod ($\beta = .24$; $p < .01$) i objašnjeno je 6% varijance kriterija. Drugi korak ni u ovom slučaju nije statistički značajan. U zadnjem koraku je dodatno objašnjeno 28% varijance kriterija, a značajni prediktor je uživljenost ($\beta = .59$; $p < .001$). Posebno važan prediktor za pozadinsku upotrebu glazbe je uživljenost u glazbu, a sveukupno je objašnjeno 40% varijance pozadinske upotrebe glazbe.

RASPRAVA

Provedeno istraživanje se bavi odnosom osobina ličnosti, upotrebama glazbe i uživljenosti u glazbu te rodnim razlikama u navedenim konstruktima. Istraživanje je provedeno na studentima jer se pokazalo da mlađe odrasle osobe više pribjegavaju korištenju glazbe i češće doživljavaju glazbom izazvane emocije (Liljeström, 2011). Korištena je kratka mjera ličnosti BFI-10 pa su odgovori na procjenama i samoprocjenama agregirani kako bi se dobila bolja mjera ličnosti.

Rodne razlike u osobinama ličnosti, upotrebama glazbe i uživljenosti u glazbu

Prva hipoteza koja se odnosi na rodne razlike u ličnosti, upotrebama glazbe i uživljenosti u glazbu je djelomično potvrđena, točnije 3 od 4 dijela hipoteze su potvrđena.

Očekivale su se rodne razlike na dimenziji neuroticizma, uživljenosti u glazbu te emocionalnoj i kognitivnoj upotrebi glazbe. Dobiveno je da žene imaju viši rezultat na neuroticizmu (Feingold, 1994; Costa, McCrae i Terracciano, 2001; DeYoung, Hirsh i Weisberg, 2011; Bastijanić, 2013) i emocionalnoj upotrebi (Wells i Hakanen, 1991; Chamorro-Premuzic i sur., 2009a; Bastijanić, 2013), a muškarci na kognitivnoj upotrebi (Chamorro-Premuzic i sur., 2010). Nije dobivena očekivana razlika da se žene više uživljavaju u glazbu. To je u skladu s pretpostavkom Sandstroma i Russoa (2013). Ono što nije bilo očekivano, a dobiveno je da žene imaju viši rezultat na pozadinskoj upotrebi glazbe. Dakle, žene su sklonije doživljavanju negativnih emocija, sklonije su koristiti glazbu kako bi upravljale raspoloženjem i sklonije su koristiti glazbu kao pozadinu aktivnosti. Očekivalo se da će žene zbog veće reaktivnosti na emocije u glazbi biti lakše ponesene glazbom i stoga uživljenije u glazbu, no to nije bio slučaj. Muškarci

su skloniji slušati glazbu kognitivno, ne upuštati se u emocije izazvane glazbom, već analizirati složena glazbena djela.

Odnos osobina ličnosti, uživanja u glazbu i upotreba glazbe

Druga hipoteza se bavi odnosima između osobina ličnosti, uživanja u glazbu i upotreba glazbe i ona je djelomično potvrđena, točnije 3 od 4 dijela hipoteze su potvrđena.

Očekivala se pozitivna povezanost uživanja u glazbu s emocionalnom i kognitivnom upotrebom glazbe. Ovaj dio hipoteze o odnosima među varijablama na cijelom uzorku je potvrđen. Osim pretpostavljenog dobiveno je da je pozadinska upotreba glazbe povezana s uživanjem u glazbu. To nije bilo očekivano jer bi veća uživanja u glazbu mogla ometati rad. No, možda je glazba u ovom slučaju više bila gledana kao pozadina nekim kognitivno nezahvatljivim poslovima. Obrazac povezanosti osobina ličnosti, uživanja u glazbu i upotreba glazbe se razlikovao po rodu. Kod žena i muškaraca su sve upotrebe glazbe bile povezane s uživanjem, no kod muškaraca je ta povezanost jače izražena. To bi moglo značiti da osobe koje se više uživljavaju u glazbu općenito više koriste glazbu jer imaju više dobrobiti od nje.

Očekivala se pozitivna povezanost otvorenosti s uživanjem u glazbu i kognitivnom upotrebom glazbe što je i potvrđeno. Očekivala se pozitivna povezanost neuroticizma s emocionalnom upotrebom glazbe što je i dobiveno.

Očekivala se pozitivna povezanost ekstraverzije s pozadinskom upotrebom glazbe. Ovo nije potvrđeno. Po definiciji bi ta povezanost bila logična. Ekstraverzija je određena pozitivnim emocijama, društvenošću, povećanom energijom i asertivnošću, a pozadinska upotreba glazbe sadrži socijalnu komponentu kao što je slušanje glazbe na društvenim zbivanjima, ali i komponentu aktiviteta gdje glazba podiže energiju ili čini neku aktivnost zabavnijom. U istraživanju Bastijanić (2013) gdje je korišten upitnik ličnosti s 300 čestica dobivena je pozitivna povezanost ekstraverzije s pozadinskom upotrebom glazbe pa je moguće da je s kratkom mjerom ličnosti koja je korištena u ovom istraživanju obuhvaćen manji dio relevantne varijance ekstraverzije.

Kod muškaraca je emocionalna upotreba povezana s ekstraverzijom, a kognitivna upotreba povezana s otvorenošću. Može biti da muškarci koriste glazbu za regulaciju raspoloženja, tj. za održavanje ili poticanje dobrog raspoloženja. U istraživanju odnosa upotreba glazbe i osobina ličnosti na hrvatskom uzorku je dobiven potpuno drugačiji

obrazac odnosa s obzirom na rod i jedino što se poklapa je povezanost otvorenosti i kognitivne upotrebe kod muškaraca (Bastijanić, 2013). Ta različitost je moguća zbog drugačije i opsežnije mjere ličnosti korištene u tom istraživanju.

Kod žena je pozadinska upotreba povezana s ugodnošću. Žene su općenito više usmjerene na ljude. Ugodnost je određena toplinom, povjerenjem, pomaganjem i usmjerenošću na ljude. Pozadinska upotreba glazbe u sebi sadrži i socijalnu komponentu kao što je slušanje glazbe na društvenim događanjima ili na zabavama. Navedeno bi moglo objasniti dobivenu povezanost.

Uživljenost je kod muškaraca povezana s ugodnošću i otvorenošću, a kod žena je povezana samo s otvorenošću. Povezanost uživljenosti i otvorenosti ka iskustvu kod žena i muškaraca je dobivena i u istraživanju Trupković (2015).

Ono što nije bilo očekivano, a dobiveno je da su uživljenost i pozadinska upotreba povezane s ugodnošću. Povezanost pozadinske upotrebe glazbe i ugodnosti nije dobivena u dosadašnjim istraživanjima. Možda osobe koje su blage, tople, usmjerene na ljude i pune povjerenja više uživaju u glazbi dok rade i kad su na društvenim događanjima. Povezanost uživljenosti i ugodnosti je pretpostavljena u istraživanju Trupković (2015), no nije dokazana jer je prevladao utjecaj empatije. Pretpostavljeno je da je komponenta ugodnosti koja se odnosi na suosjećanje povezana s uživljenošću pošto se uvođenjem empatije izgubio utjecaj ugodnosti. Prema Ladinig i Schellenberg (2012) osobe koje se procjenjuju više na dimenziji ugodnosti doživljavaju intenzivnije emocije izazvane glazbom. Moguće je da suosjećanje pomaže zrcaliti emocije u glazbi.

Predviđanje upotreba glazbe

Treća hipoteza koja se bavi predviđanjem upotreba glazbe uz pomoć osobina ličnosti i uživljenosti u glazbu je djelomično potvrđena.

Očekivalo se da neuroticizam i uživljenost u glazbu predviđaju emocionalnu upotrebu glazbe. Dobiveni značajni prediktori su rod i uživljenost. Neuroticizam se nije pokazao značajnim prediktorom, stoga je dio hipoteze djelomično potvrđen. Neuroticizam je bio značajan prediktor u drugom koraku prije dodavanja uživljenosti u glazbu. Korištenjem kratke mjere ličnosti može se podcijeniti utjecaj ličnosti, a precijeniti utjecaj novih konstrukata (Credé i sur., 2012) što je u ovom slučaju uživljenost u glazbu. Neočekivano, a dobiveno je da je u drugom koraku ugodnost bila

značajan prediktor za emocionalnu upotrebu. Ugodnost je vjerojatno zbog sposobnosti suosjećanja s emocijama u glazbi povezana s emocionalnom upotrebom glazbe. Žene i osobe koje se više prepuštaju utjecaju glazbe više koriste glazbu za regulaciju raspoloženja.

Očekivalo se da otvorenost ka iskustvu i uživljenost u glazbu predviđaju kognitivnu upotrebu glazbe. Dobiveni značajni prediktori su rod, bavljenje glazbom i uživljenost. Otvorenost ka iskustvu se nije pokazala značajnim prediktorom, stoga je dio hipoteze djelomično potvrđen. Moguće je da kratka mjera ličnosti nije obuhvatila relevantnu varijancu otvorenosti ka iskustvu. Glazbeni trening potiče korištenje analitičkih strategija za procesiranje finih struktura (lijeva hemisfera), dok glazbeno neistreniran slušatelj uglavnom reagira na sveukupnu "boju" glazbe (desna hemisfera) (Bever i Chiarello, 1974; prema Warren, 1999). Osim toga desna lateralizacija prilikom slušanja glazbe je zabilježena češće kod žena (Evers i sur., 1999; prema Warren, 1999) što ide u prilog tome da muškarci više koriste glazbu kognitivno. Glazbeni trening vjerojatno omogućuje pojedincima da cijene glazbu iz intelektualnih razloga. Istraživanje Getz, Marks i Roy (2014) ukazuje na to da glazbeno istrenirani ljudi više koriste glazbu iz kognitivnih razloga nego za emocionalnu regulaciju. Bavljenje glazbom ima utjecaj na strukture u mozgu i način procesiranja glazbenog podražaja što može objasniti njegovu važnost u predviđanju kognitivne upotrebe glazbe. Muške osobe, osobe koje se bave glazbom i one koje se više uživljavaju u glazbu više koriste glazbu kognitivno, za analiziranje složenih glazbenih djela i uživanje u tehnici izvođača.

Očekivalo se da ekstraverzija predviđa pozadinsku upotrebu glazbe. Ovaj dio hipoteze nije potvrđen. Neočekivani, ali dobiveni značajni prediktor je uživljenost. Neočekivano, a dobiveno je da je rod u prvom koraku značajan prediktor za pozadinsku glazbu. Moguće je da žene više koriste glazbu iz socijalnih razloga. Pojedinci koji se više uživljavaju u glazbu više koriste glazbu da im trenutke rada učini zanimljivijim, da im pravi društvo i za uživanje na društvenim događanjima.

U prethodnom istraživanju upotreba glazbe na hrvatskom uzorku gdje su prediktori

bili spol, dob i osobine ličnosti objašnjeno je 13% varijance emocionalne, 14% kognitivne i 4% pozadinske upotrebe glazbe (Bastijanić, 2013). U ovom istraživanju objašnjeno je 47% varijance emocionalne, 50% kognitivne i 40% pozadinske upotrebe glazbe što ukazuje na važnost uživljenosti glazbe u pojašnjenju načina i razloga korištenja glazbe.

Doprinos istraživanja

U ovom istraživanju je sudjelovao zaista šarolik uzorak studenata s čak 35 fakulteta i veleučilišta, a broj žena i muškaraca je podjednak. Sudionicima je tema bila zanimljiva i rado su ispunjavali. Korištenje samoprocjena i procjena nije često u istraživanjima. One nam daju pogled na različite dijelove ličnosti osobe pa tako njihova kombinacija povećava valjanost mjere ličnosti.

Podaci su prikupljeni na terenu. Dobra stvar takvog načina prikupljanja je što zaista rijetki odbiju sudjelovati, može se kontrolirati broj ispitanika po rodu, zbog socijalnog pritiska sudjeluju i oni koji bi možda odbili ispuniti upitnik putem interneta i svi su do kraja ispunili bateriju.

Uživljenost u glazbu je relativno nov i nedovoljno istražen konstrukt. Rodne razlike u upotrebama glazbe i uživljenosti u glazbu su također nedovoljno istražene. Odnos uživljenosti u glazbu i upotreba glazbe prema našem saznanju dosad još nije bio istraživan. Rezultati ovog istraživanja nastoje rasvijetliti upravo prirodu tih odnosa.

Metodološki nedostaci i prijedlozi za buduća istraživanja

Neočekivani rezultati koji se tiču osobina ličnosti su moguće uzrokovani metodom prikupljanja podataka. Kratkim mjerom ličnosti je obuhvaćen manji dio varijance ličnosti i zbog toga može biti da je ličnost imala slabiji utjecaj u predviđanju upotreba glazbe. Korištenjem kratke mjere ličnosti može se podcijeniti utjecaj ličnosti, a precijeniti utjecaj novih konstrukata (Credé i sur., 2012). No, u istraživanju Bastijanić (2013) gdje je korišten upitnik ličnosti IPIP-300 koji sadrži 300 pitanja objašnjeno je 13% emocionalne, 14% kognitivne i 4% pozadinske upotrebe glazbe dok u ovom istraživanju gdje je korišten BFI-10 koji ima samo 10 pitanja o ličnosti objašnjeno je 8% emocionalne, 6% kognitivne i 7% pozadinske upotrebe glazbe. BFI-10 je s puno manje objasnio količinski pola varijance upotreba glazbe koje je objasnila mjera ličnosti s 30 puta više čestica. Ovo ukazuje koliko je BFI-10 kvalitetna kratka mjera ličnosti.

Kratka mjera ličnosti je korištena zbog prikupljanja podataka na terenu. Sudionici su savjetovani da ne komuniciraju međusobno prilikom ispunjavanja baterije, no nisu svi poslušali savjet. To je moglo iskriviti podatke, dovesti do manje iskrenosti ili ublažavanja odgovora kako kod procjene tako i kod samoprocjene.

Istraživanje je provedeno na studentskom uzorku, no zbog toga nije moguće rezultate generalizirati na druge dobne skupine. Bilo bi zanimljivo vidjeti kakvi se rezultati mogu dobiti na srednjoj i starijoj odrasloj dobi s obzirom na promjene u ličnosti koje dolaze s dobi. Rodne razlike u upotrebi glazbe i uživljenosti u glazbu nisu još sasvim jasne što otvara mogućnosti za još istraživanja.

Neki rezultati upotreba glazbe su moguće pod utjecajem čestica uživljenosti u glazbu jer su čestice upotreba glazbe „uronjene“ u upitnik uživljenosti. Upitnik uživljenosti u glazbu je svojim sadržajem vrlo specifičan i stvara određenu atmosferu prilikom ispunjavanja što je moglo utjecati na doživljaj čestica o upotrebi glazbe. Bilo bi zanimljivo istražiti utjecaj terapije glazbom na glazbeno različito uživljene pojedince.

ZAKLJUČAK

Cilj istraživanja bio je istražiti odnose osobina ličnosti, uživljenosti u glazbu i upotreba glazbe.

Dobivene su rodne razlike po kojima su žene više na neuroticizmu, emocionalnoj upotrebi glazbe i pozadinskoj upotrebi glazbe, a muškarci su viši na kognitivnoj upotrebi glazbe. Rodne razlike u uživljenosti u glazbu nisu dobivene. Rodna razlika u pozadinskoj upotrebi glazbe nije bila očekivana.

Kod muškaraca je pronađena povezanost kognitivne upotrebe glazbe s otvorenošću. Dobivena je povezanost uživljenosti sa sve tri upotrebe glazbe. Od osobina ličnosti uživljenost je povezana s otvorenošću, ali i s ugodnošću.

Kod žena je pozadinska upotreba glazbe povezana s ugodnošću. Dobivena je i povezanost uživljenosti sa sve tri upotrebe glazbe kao i povezanost uživljenosti s otvorenošću.

Na cijelom uzorku su utvrđene povezanosti emocionalne upotrebe glazbe s neuroticizmom, kognitivne upotrebe glazbe s otvorenošću te pozadinske upotrebe glazbe s ugodnošću. Uživljenost je povezana sa sve tri upotrebe glazbe i otvorenošću kao iskustvu. Povezanosti pozadinske upotrebe glazbe s uživljenošću u glazbu kao ni

ugodnosti s pozadinskom upotrebom glazbe i uživljenosti u glazbu nisu bile očekivane.

Emocionalnu upotrebu glazbe predviđaju rod i uživljenost, ali ne i neuroticizam. Kognitivnu upotrebu glazbe predviđaju rod, bavljenje glazbom i uživljenost u glazbu, ali ne i otvorenost ka iskustvu. Pozadinsku upotrebu glazbe predviđa uživljenost u glazbu, ali ne i ekstraverzija. Najvažniji prediktor za sve tri upotrebe glazbe je uživljenost u glazbu.

REFERENCE

- Bastijanić, T. (2013). *Upotreba glazbe i osobine ličnosti*. Neobjavljeni diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Benet-Martinez, V. i John, O. P. (1998). Los Cinco Grandes across cultures and ethnic groups: Multitrait multimethod analyses of the Big Five in Spanish and English. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 729 – 750. doi: 10.1037/0022-3514.75.3.729.
- Chamorro-Premuzic, T., Devroop, K., Getz, L. M. i Roy, M. (2011). The relationship between affect, uses of music, and music preferences in a sample of South African adolescents. *Psychology of Music*. https://www.researchgate.net/profile/Michael_Roy5/publications doi: 10.1177/0305735610381818.
- Chamorro-Premuzic, T., Fagan, P. i Furnham, A. (2010). Personality and Uses of Music as Predictors of Preferences for Music Consensually Classified as Happy, Sad, Complex, and Social. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 4(4), 205–213. doi: 10.1037/a0019210.
- Chamorro-Premuzic, T., Furnham, A., Goma`-i-Freixanet, M. i Muro, A. (2009a). Personality, Self-Estimated Intelligence, and Uses of Music: A Spanish Replication and Extension Using Structural Equation Modeling. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 3(3), 149 –155. doi: 10.1037/a0015342.
- Chamorro-Premuzic, T., Furnham, A., Maakip i I.Swami, V. (2009b). The Big Five Personality Traits and Uses of Music: A Replication in Malaysia Using Structural Equation Modeling. *Journal of Individual Differences*, 30(1), 20-27. doi: 10.1027/1614-0001.30.1.20.
- Chamorro-Premuzic, T. i Furnham, A. (2007). Personality and music: Can traits explain how people use music in everyday life? *British Journal of Psychology*, 98, 175–185. The British Psychological Society. doi:10.1348/000712606X111177.
- Costa Jr., P. T., McCrae, R. R. i Terracciano, A. (2001). Gender Differences in Personality Traits Across Cultures: Robust and Surprising Findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(2), 322-331. doi: 10.1037//0022-3514.81.2.322.

- Credé, M., Harms, P., Niehorster, S. i Gaye-Valentine, A. (2012). An Evaluation of the Consequences of Using Short Measures of the Big Five Personality Traits. *Journal of Personality and Social Psychology*, 102(4), 874–888. doi: 10.1037/a0027403.
- DeYoung, C. G., Hirsh, J. B. i Weisberg, Y. J. (2011). Gender differences in personality across the ten aspects of the Big Five. *Frontiers in Psychology*, 2, članak 178. doi: 10.3389/fpsyg.2011.00178.
- Feingold, A. (1994). Gender Differences in Personality: A Meta-Analysis. *Psychological Bulletin*, 116(3), 429–456. doi: 10.1037/0033-2909.116.3.429.
- Furnham, A. i Strbac, L. (2002). Music is as distracting as noise: The differential distraction of background music and noise on the cognitive test performance of introverts and extraverts. *Ergonomics*, 45, 203–217. doi: 10.1080/00140130210121932.
- Furnham, A., Trew, S. i Sneade, I. (1999). The distracting effects of vocal and instrumental music on the cognitive test performance of introverts and extraverts. *Personality and Individual Differences*, 27, 381–392. doi: 10.1016/S0191-8869(98)00249-9.
- Furnham, A. i Bradley, A. (1997). Music while you work: The differential distraction of background music on the cognitive test performance of introverts and extraverts. *Applied Cognitive Psychology*, 11, 445–455. doi: 10.1002/(SICI)1099-0720(199710)11:5<445::AID-ACP472>3.0.CO;2-R.
- Getz, L.M., Marks, S. i Roy, M. (2014). The influence of stress, optimism, and music training on music uses and preferences. *Psychology of Music*, 42(1), 71–85. doi: 10.1177/0305735612456727.
- Kardum, I., Gračanin, A. i Hudek-Knežević, J. (2006). Odnos crta ličnosti i stilova privrženosti s različitim aspektima seksualnosti kod žena i muškaraca. *Psihologijske teme*, 15, 101–128.
- Kreutz, G., Schubert, E. i Mitchell, L. (2008). Cognitive styles of music listening. *Music Perception*, 26(1), 57–73. doi: 10.1525/mp.2008.26.1.57.
- Laiho, S. (2004). The psychological functions of music in adolescence. *Nordic Journal of Music Therapy*, 13, 47–63. doi: 10.1080/08098130409478097.
- Ladinig, O. i Schellenberg, E. G. (2012). Liking unfamiliar music: effects of felt emotion and individual differences. *Psychology of Aesthetics, Creativity, and the Arts*, 6, 146–154. doi: 10.1037/a0024671.
- Laukka, P. (2007). Uses of music and psychological wellbeing among the elderly. *Journal of Happiness Studies*, 8, 215–241. doi:10.1007/s10902-006-9024-3.
- Liljeström, S. (2011). Emotional reactions to music: Prevalence and contributing

factors. *Digital Comprehensive Summaries of Uppsala Dissertations from the Faculty of Social Sciences*, 67. Uppsala, Sweden: Uppsala University Library.

- Lonsdale, A. J. i North, A. C. (2011). Why do we listen to music? A uses and gratifications analysis. *British Journal of Psychology*, 102, 108-134. doi: 10.1348/000712610X506831.
- Menon, V. i Levitin, D. J. (2005). The rewards of music listening: Response and physiological connectivity of the mesolimbic system. *NeuroImage*, 28, 175 – 184. doi:10.1016/j.neuroimage.2005.05.053.
- Nagy, K. i Szabó, C. (2004). Differences in phenomenological experiences of music-listening: The influence of intensity of musical involvement and type of music on musical experiences. U: S. D. Lipscomb, R. Ashley, R.O. Gjerdingen, i P. Webster (Ur.). *ICMPC8. Proceedings of the 8th International conference on music perception i cognition*, August 3–7, 2004. Evanston, IL. (str. 470–473). Adelaide, Australia: Casual Productions.
- Rammstedt, B. i John, O. P. (2007). Measuring personality in one minute or less: A 10-item short version of the Big Five Inventory in English and German. *Journal of Research in Personality*, 41, 203–212. doi:10.1016/j.jrp.2006.02.001.
- Rentfrow, P. J. i Gosling, S. D. (2003). The Do Re Mi's of Everyday Life: The Structure and Personality Correlates of Music Preferences. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84(6), 1236–1256. doi: 10.1037/0022-3514.84.6.1236.
- Sacks, O. (2006). The power of music. *Brain*, 129, 2528–2532. doi:10.1093/brain/awl234.
- Sandstrom, G. M. i Russo, F. A. (2013). Absorption in music: A scale to identify individuals with strong emotional responses to music. *Psychology of Music*, 41(2), 216–228, SAGE. doi:10.1177/0305735611422508.
- Schäfer, T., Sedlmeier, P., Sädler, C. i Huron, D. (2013). The psychological functions of music listening. *Frontiers in Psychology*, 4, članak 511. doi: 10.3389/fpsyg.2013.00511.
- Tellegen, A. i Atkinson, G. (1974). Openness to absorbing and self-altering experiences ('absorption'), a trait related to hypnotic susceptibility. *Journal of Abnormal Psychology*, 83(3), 268–277.
- Ter Bogt, T. F. M., Mulder, J., Raaijmakers, Q. A. W. i Gabhainn, S. N. (2011). Moved by music: A typology of music listeners. *Psychology of Music*, 39(2), 147–163. doi: 10.1177/0305735610370223.
- Thalmayer, A. G., Saucier, G. i Eigenhuis, A. (2011). Comparative Validity of Brief to Medium-Length Big Five and Big Six Personality Questionnaires. *Psychological Assessment*, 23(4), 995–1009. doi: 10.1037/a0024165.

- Trupković, L. (2015). *Individualne i rodne razlike u uživljenosti u glazbu*. Neobjavljeni diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Vazire, S. (2010). Who Knows What About a Person? The Self-Other Knowledge Asymmetry (SOKA) Model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98(2), 281-300. doi: 10.1037/a0017908.
- Vazire, S. i Mehl, R. M. (2008). Knowing Me, Knowing You: The Accuracy and Unique Predictive Validity of Self-Ratings and Other-Ratings of Daily Behavior. *Journal of Personality and Social Psychology*, 95(5), 1202-1216. doi: 10.1037/a0013314.
- Vazire, S. (2006). Informant reports: A cheap, fast, and easy method for personality assessment. *Journal of Research in Personality*, 40, 472-481. doi:10.1016/j.jrp.2005.03.003.
- Warren, J. D. (1999). Variations on the musical brain. *Journal of the Royal Society of Medicine*, 92(11), 571-5.
- Wells, A. i Hakanen, E. A. (1991). The emotional uses of popular music by adolescents. *Journalism Quarterly*, 68, 445-454. doi: 10.1177/107769909106800315.
- Young, J. O. (2014). *Critique of Pure Music*. Oxford University Press.